

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zpětný rubopis směnky a další osud směnky ve vlastnictví osoby zavázané ze směnky

Podle čl. I. § 11 odst. 3 zákona směnečného a šekového „Směnku lze indosovat (převést rubopisem) i na směnečníka, ať přijal směnku nebo ne, na výstavce nebo na každou jinou osobu směnečně závaznou. Tyto osoby mohou směnku dále indosovat.“ Citované ustanovení dává zákonnou možnost převést směnku – ať už směnku cizí nebo směnku vlastní – na v zásadě jakoukoliv osobu, a to právě i osobu uvedenou na směnce. Směnka se v případě takového tzv. zpětného rubopisu ocitá ve vlastnictví osoby, která je sama ze směnky zavázána, ale nedochází přitom k zániku směnečného závazku. Tento článek si neklade ambice tuto úzce profilovanou směnečnou problematiku představit v její naprosté úplnosti, spíše upozornit na toto poněkud subtilní téma.

Rubopis a jiná právní jednání s účinky rubopisu

Ačkoliv v praxi nebudou zpětné rubopisy zřejmě zcela obvyklé – což potvrzuje směnečná autorita Z. Kovářík v komentáři k níže v tomto článku citovanému rozsudku Vrchního soudu v Praze v časopise Soudní rozhledy č. 7-8/2015 s. 275, - je potřeba si uvědomit, že účinky zpětného rubopisu mohou nastat rovněž jiným právním jednáním než samotným rubopisem – např. přeměnou podle zákona o přeměnách nebo převodem obchodního závodu podle občanského zákoníku. V obou těchto případech totiž není potřeba, aby byla směnka opatřena rubopisem, a přesto dojde k jejímu převodu ve smyslu čl. I. § 11 zákona směnečného a šekového.

Příkladem bude obchodní spojení dlužníka s jeho investorem např. právě prostřednictvím fúze sloučením dvou obchodních společností, v jejímž důsledku se směnka za dlužníkem ve vlastnictví investora stane vlastnictvím kapitálově silnějšího dlužníka. Vlastnictví vlastní směnky vlastní (jakkoliv to zní kostrbatě) pak vyvolává otázky účetního rázu, patrně bude na místě o takových směnečných závazcích účtovat v podrozvaze. Jak konstatovaly soudu v níže citovaném případě: *„Při zpětných rubopisech však nelze přehlédnout, že se majitel směnky ocitá ve dvojčlenném postavení, je zároveň majitelem směnky, ale také současně směnečným dlužníkem.“*

Výstavce jako nový vlastník směnky po zpětném rubopisu

Je na místě upozornit na to, že v případě, kdy dochází ke zpětnému rubopisu směnky např. na výstavce směnky vlastní, nedochází k zániku směnečného závazku splynutím osoby dlužníka (výstavce) a věřitele (vlastníka směnky).

Je tomu tak s ohledem na ustanovení § 1993 občanského zákoníku, podle něhož *„Splyne-li jakýmkoli způsobem právo s povinností v jedné osobě, zaniknou právo i povinnost, nestanoví-li zákon jinak“* (odst. 1) a *„Splyne-li právo věřitele s povinností toho, kdo závazek zajišťuje, nezaniká tím hlavní dluh“* (odst. 2). Zákon, který stanoví jinak ve smyslu uvedeného ustanovení, je právě v úvodu citovaný čl. I. § 11 odst. 3 zákona směnečného a šekového.

Jinými slovy, dojde-li ke zpětnému rubopisu směnky na výstavce (u směnky vlastní), příp. směnečníka (u směnky cizí), či avala u jakéhokoliv druhu směnky, nedochází k zániku směnečného závazku.

Zákon směnečný a šekový předpokládá, že tyto osoby uvedené na směnce nově směnku vlastníci mohou směnku dále rubopisovat na další osobu.

Aval jako nový vlastník směnky po zpětném rubopisu

Směnka se může také ocitnout ve vlastnictví avalisty zavázaného ze směnky. V této souvislosti je třeba poznamenat, že je potřeba rozlišovat mezi situací, kdy u směnky vlastní směnečný rukojmí splní směnečné závazky za výstavce a nabude vůči výstavci regresního práva tzv. zákonnou cessí. Tato skutečnost nastává ex-lege splněním za dlužníka z titulu směnečného rukojemství a není potřeba, aby docházelo ke (zpětnému) rubopisu směnky na avala. Pokud se tak přesto stane, může se takový nový vlastník směnky uspokojovat pouze na výstavci, resp. směnečníkovi (nikoli např. na ostatních avalistech ze směnky). Zde pouze krátká odbočka: terminologicky lze hovořit o majiteli směnky (jak tento pojem používá zákon směnečný a šekový) shodně jako o vlastníkovi směnky (jak obecně vlastnictví cenných papírů používá občanský zákoník), přičemž se pro zjednodušení přidržujeme terminologie posledně uvedené.

Dostupná judikatura

Výše uvedené závěry rozvedl Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 24.3.2015, sp. zn. 5 Cmo 3/2015 (aprobované v dovolacím přezkumu Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 27.9.2017, sp. zn. 29 Cdo 3710/2015): „*Jestliže byla směnka indosována na rukojmího, pak ten i jako majitel směnky může vykonávat práva ve smyslu čl. I. § 32 odst. 3 SŠZ jen proti tomu, za koho je na směnce podepsán, tedy proti avalátovi, a proti těm, kteří jsou zavázáni avalátovi, tedy vůči těm, proti kterým by mohl uplatnit práva ze směnky, kdyby ji proplatil, tento avalát. Protože avalát se nemůže obracet na svá rukojmí, mohl by se obracet jen na rukojmí podepsaná na směnce za případné směnečné předchůdce. Proto se nemůže obracet na spolurukojmí ani jiný z těch, kdo se za stejného avaláta na směnku podepsali. Z toho vyplývá, že žalobce, i když je majitelem sporné směnky, by se mohl obracet s regresem jen na výstavce předmětné směnky. Na žalované, to znamená na rukojmí, kteří jsou podepsáni za stejného avaláta jako žalobce, se ovšem s úspěchem obracet nemůže, a to ani jako indosatář ze zpětného rubopisu.*“

Nejvyšší soud v totožné kauze pak na Vrchní soud v Praze souhlasně navázal ve shora označeném rozsudku pregnantním shrnutím, podle něhož „*V případě tzv. zpětných rubopisů (tj. rubopisů, jimiž je směnka převáděna na osobu, která je již na směnce podepsána, případně alespoň označena) je nezbytné posuzovat účinky provedené indosace vždy se zřetelem k postavení konkrétních subjektů zúčastněných na směnečném vztahu. Nelze totiž přehlížet, že ani indosací směnky na osobu, která je již ze směnky zavázána, se nic nemění (nemůže změnit) na jejím postavení na směnce (na existenci a obsahu jejího směnečného závazku). Nabyvateli směnky zpětným rubopisem proto nemohou nikdy svědčit práva z indosamentu vůči osobám, kterým je sám (z dřívějšího podpisu) směnečně zavázán, stejně tak nemůže uplatňovat práva ze směnky vůči osobám, které (s ohledem na své postavení na směnce) vůči nabyvateli žádný závazek ze směnky nemají.*“

Další osud směnky po tzv. zpětném rubopisu

Tím se dostáváme k tomu, že osoba uvedená na směnce, na níž byla směnka zpětným rubopisem převedena – příp. jiným právním jednáním došlo k účinkům zpětného rubopisu (viz shora) – může se směnkou dále nakládat, např. ji zcizit, jak právě předvídá čl. I. § 11 odst. 3 zákona směnečného a šekového. Je možné si také představit, že nový vlastník směnku zničí, znehodnotí nebo jinak učiní směnku neupotřebitelnou (ať už bude motivace jakákoliv).

Může nepochybně dojít i k tomu, že osoba takového nového vlastníka směnky se rozhodne zachovat status-quo a směnka bude ponechána bez jakékoliv akce. Anebo se nový vlastník směnky rozhodne

práva ze směnky vykonat, v takovém případě je však omezen, jak uvádí citovaná judikatura. V této souvislosti lze s odkazem na výše uvedené shrnout, že výstavce, který se stal vlastníkem směnky, nemůže uplatňovat směnečné závazky vůči sám sobě. Aval se naproti tomu nemůže obracet s úspěchem na ostatní ze směnky zavázané avalisty.

V neposlední řadě právě zákon směnečný a šekový přepokládá možnost indosace směnky na další osobu. Otázka je samozřejmě praktická upotřebitelnost takového postupu, tedy hospodářský důvod na straně vlastníka směnky a směnečného dlužníka (či avalisty) v jedné osobě umožnit další koloběh směnky. Nicméně je na místě takovou možnost připustit, neboť pestrost a variabilita soukromoprávního styku může přinést i takovéto situace.

JUDr. PhDr. Karolina Spozdilová, Ph.D.,
advokát a partner

Mgr. Vít Klimpl,
advokát

[KGS legal s.r.o., advokátní kancelář](#)

Národní 416/37
110 00 Praha 1

e-mail: info@kgslegal.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva - právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti - jaké přinesla změny?](#)